

פרק שני

משרדי הממשלה =====

פרק זה, המסכם את תוצאות הביקורת של משרדנו על כל משרדי הממשלה, מחולק לארבעה חלקים לפי קווי האופי המיוחדים של הגופים המבוקרים.

החלק הראשון דן בביקורת האוצר על כל אגפיו ומחלקותיו וכולל את סיכום הערותינו על ניהול ספרי הממשלה המרוכזים באוצר, ועל הכנסות הממשלה והוצאותיה.

משרדי הממשלה העוסקים בפעולות כלכליות מסחריות מהווים מבחינת ביקורת המדינה יחידה בפני עצמה, ולכן יידונו בנפרד בפרק זה.

בתקופת הדין וחשבון הוחל בביקורת על הנציגויות של משרד החוץ בחוץ לארץ, ותוצאות ביקורת מיוחדת זו רוכזו בחלק השלישי של הפרק.

שאר משרדי הממשלה, שבחם הגיע משרדנו עד עריכת דין וחשבון זה לסיכום תוצאות הביקורת, נכללו בחלק האחרון בפרק הנוכחי.

לא כל משרדי הממשלה על יחידותיהם השונות, שערכנו עליהם ביקורת, נזכרים כאן; וכמה סיבות לדבר:

הביקורת עליהם עדיין לא הגיעה לשלב גיבוש;

או הליקויים שנמצאו תוקנו בתקופה הנסקרת;

או עבודת הביקורת גילתה מצב משביע רצון.

א. ה א ו צ ר
=====

1. חשבוניות הממשלה המרוכזים באוצר

כאן יידונו הפעולות הכספיות של משרדי הממשלה, הרשומות בחשבוניות המרוכזים באוצר והמתנהלים על ידי החשב הכללי.

דין וחשבון שנתי זה אינו כולל את ההערות הביקורתיות לדו"ח הכספי לשנת 1950/51 ולמאזן ליום 31.3.1951, ששניהם עדיין לא הוגשו לנו לביקורת.

את ההערות הביקורתיות על הדו"ח הכספי לשנת 1949/50 ועל המאזן ליום 31.3.1950 המצאנו לחשב הכללי ולשר האוצר ביום 31.5.51 וביום 14.10.51 אך עדיין לא נתקבלו התשובות על הערותינו. הדו"ח הכספי של האוצר לשנת 1949/50 כלל רק סעיפים ראשיים. הערותינו היו אפוא מבוססות על רשימות ופירוטים שהכינונו אנו.

לפי האמור לעיל (פרק ראשון סעיף 7), יוגשו דו"חות הביקורת על הדו"ח הכספי והמאזן, הן לשנת 1949/50 והן לשנת 1950/51 לוועדת הכספים בנפרד. אשר לשנת 1949/50, אחרי קבלת התשובות, ואשר לשנת 1950/51, אחרי שנקבל את הדו"ח הכספי והמאזן, כי רק אז נוכל לסכם את הערות הביקורת עליהם.

פעולות הביקורת

א. בתא הביקורת שלנו, הפועל במשרד החשב הכללי, נבדקים המסמכים והפעולות על יסוד החשבוניות שבספרי האוצר, התיקים, החוזים וכל החומר הקשור בהם. ביקורת זו מקיפה את התקציב הרגיל, את תקציב הפיתוח, את חשבוניות העובר ושב לסוגיהם, את הערבויות וההלוואות לסוגיהן ואת המשכורות ותשלומים אחרים לעובדים, הן מבחינה תקציבית וחוקית, והן מבחינת היעילות והחסכון. אנו בודקים בקביעות גם את פעולות גזברי המשנה ופקידי האוצר בארץ.

ב. ביקורתנו במשרד החשב הכללי עוסקת בשני סוגי פעולות: הפעולות הכספיות והחשבוניות הבודדות הנעשות במשך שנת הכספים מזה,

והפעולות המסכמות המתחסות לשנה בשלימותה דהיינו המאזן דו"ח -
מזח.

למעשה מכיל דין וחשבון שנתי זה רק הערות הנובעות מהביקורת
על הפעולות הבודדות בחשבונות הממשלה, ואינו מטפל בפעולות המסכמות,
הואיל וכאמור הדו"ח הכספי לשנת 1950/51 והמאזן טרם הוגשו על ידי
החשב הכללי. הסיכום היחיד שנמסר לנו מאת החשב הכללי היה "דו"ח
זמני II על ההכנסות וההוצאות בתקופה אפריל 1950 - מארס 1951".
הוא נמסר לנו ביום 23.7.51 ומחווה אחד מסיכומי הביניים שהחשב
הכללי גוהג לערוך אגב פעולות הסיום וההתאמה החשבונתית של שנת
הכספים. דו"ח-ביניים כזה אינו כולל פירושים לסכומי הסעיפים
הראשיים. בדו"ח זמני זה חסרו נתונים הדרושים לביקורת: אין בו
יתרת התחלה לחשבונות עובר ושב, ולכן אין בו מאזן יתרות; אין בו
אלא חלק מפעולות תקציב הפיתוח שעברו דרך המחלקה למלוות חוץ, וגם
הוא בלי חלוקה לסעיפים. אחרי מסירת דו"ח זמני זה נרשמו בספרי
האוצר פעולות חשובות, שיש בהן כדי לשנות את התמונה הכללית.

ליקויים שלא תוקנו או לא הוסברו כראוי

א. שינויים בתקציבי ההוצאה של המשרדים.

במספר ניכר של מקרים אישרה מחלקת התקציב הגדלות בפרטים
שבהוצאות משרדי הממשלה ואף יצירת פרט חדש בהוצאה בלא להגדיר את
הכיסוי בתקציב. בין השאר:

(1) סך של 150,000 ל"י אושר בנובמבר 1950 למטרת
השלמתם והתקנתם של בנינים רפואיים בלא לציון
את הכיסוי התקציבי. עד יום הגשת הדו"ח לא
קיבלנו את תשובת החשב הכללי על פנייתנו בנדון
זה.

(2) למשרד הפנים אושר בדצמבר 1950 תקציב נוסף בסכום
כולל של 11,850 ל"י כמפורט להלן: -

4,850	הוצאות ארגוניות (שונות)
500	פעולות
1,400	מינהל מחוזות - הוצאות ארגוניות
2,000	פעולות
900	חד-פעמיות
2,200	בינוי העיר - הוצאות ארגוניות
11,850	

ההגדלה הזאת ניתנה על מנת שתכוסה מעודפים שיישארו בסעיפים אחרים או ע"ח הרזרבה הכללית. למעשה לא נותרו עד כה עודפים בתקציב משרד הפנים ולא כוסו ההוצאות מתוך הרזרבה הכללית.

(3) שר האוצר אישר למשרד הפנים הקצבה בסכום של 7,500 ל"י לרישום עולים במעברות על מנת שתכוסה מהרזרבה הכללית שבתקציב משרד הפנים, או מעודפים שיוותרו בסעיפים אחרים שבתקציבו. אף במקרה זה לא ראינו את הכסוי.

(4) מחלקת התקציב אישרה למשרד האוצר במאוס 1951 הקצבה בסכום של 11,900 ל"י על מנת שתכוסה מעודפים שיוותרו בסעיפים אחרים של תקציב משרד האוצר. אולם לא נותרו עודפים במשרד האוצר.

(5) במקרה של פטירת פקידים (שנפטרו בתקופה עד סוף שנת 1950) שולמו ליורשיהם הענקות שונות בסכומים עד 1,000 ל"י. מחלקת התקציב אישרה תשלומים אלה וקבעה בשבילם פרט הוצאה מיוחד בספרי האוצר בלא להראות את המקור בתקציב.

ב. הוצאות ללא תקציב.

נמצאו מספר מקרים של תשלומי הוצאות בלא תקציב כגון על חגיגות יום העצמאות, שכר דירה, משכורות לפי הסכמים מיוחדים, נסיעות, משלחת פועלים להכשרה מקצועית. הסכומים הם מכמה מאות לירה עד עשרים אלף לירה.

ההוצאות עוד לא הועברו לחשבונות התקציב, כי לא נמצא

להן מקום בתקציב.

ג. חשבונות עובר ושב.

יתרות רבות של חשבונות עובר ושב מהשנים הקודמות, שהיה צורך להעבירן בחלקן לחשבונות תקציביים, נשארו פתוחות גם לאחר סיום פעולות הרישום לשנת 1949/50.

ד. חשבונות המחלקה למלוות-חוץ.

פעולות מחלקה זו החלו במאי 1949 עם הטיפול במלוות האמריקאני. במשך השנה רוכז הטיפול בכל המלוות שנתקבלו בחוץ לארץ בידי המחלקה הזאת. מן הצורך הוא שפעולות המחלקה תשתקנה במלגאן ובצורה נכונה ושוטפת בספרי האוצר. אולם עד כה לא נערכה התאמת חשבונותיה עם החשבונות שבספרי החשב הכללי, אפילו ליום 31.3.1950.

ה. ניהול חשבונות שכר דירה ובדיקתם.

מצאנו מקרים של חיוב כפול בספרי האוצר בעד שכר דירה על חשבון תקציבי המשרדים. במקרה אחד מקור הטעות היה, שהתשלום נעשה לפי הוראות ועדת הדיוור המרכזית שעל יד המחלקה לעבודות ציבוריות והחיוב המיותר בספרים לפי הוראות המשרד הנוגע, בדבר, בדרך כלל הגורם העיקרי לטעויות כגון אלו היה הרישום, שלא היה מפורט די צרכו, בספר העזר המיוחד לתשלומי שכר דירה.

ו. קניות ומכירות של מטבע חוץ.

ביקורתנו העלתה, שאיננו קיים פיקוח ומבדק במידה מספקת לא מצד החשב הכללי ולא מצד המפקח על מטבע החוץ על הרישומים, הזיכויים והחיובים בהפרשי שער והחיובים בריבית, אשר הבנקים מבצעים לפי הוראות המחלקה למטבע חוץ.

2. החשב הכללי

פעולות הביקורת

- א. ביקורתנו במחוזות שכריה ובאר-שבע, הביאה לידי המסקנה, שיש להקים גזברויות משנה במקומות אלה, כיוון שהפעולות הכספיות של מחלקות הממשלה במחוזות הללו התפתחו במידה רבה. באוגוסט 1951 הוכרז על משרות גזברי המשנה במחוזות האמורים לעיל.
- ב. בתחום ניהול הקופות נקבע, שהקופאים משלמים לעתים מתוך דמי המחזור מפרעות לקניות בלא לקבל בעבורן קבלות. במקרים אחרים משהים גובי ההכנסות והקופאים את העברת הכספים לבנק, בפרט בימים האחרונים של החודש. לעתים עשו זאת כדי להמנע מאי-התאמות בין חשבון קופתם לבין חשבון הבנק בסוף החודש. החשב הכללי הודיע, שניתנו הוראות מתאימות לגזברי המשנה ולגובי ההכנסות של המשרדים.
- ג. נמצאו מקרים לא מעטים, שהמשרדים והמחלקות לא רשמו בספרי המלאי את הסחורות והציוד שקנו, אף על פי ששוכר החוצאה הרשמי